

З метою оптимізації національної цивільної процесуальної форми є необхідність закріпити за судом обов'язок сприяти сторонам у врегулюванні спору. При вирішенні цивільних справ мирова угода має переваги перед рішенням суду: у більшому виховному впливі на сторони. Мирова угода у певній мірі знімає тягар відповідальності за вирішення спору з органів правосуддя та перекладає його на сторони, чим досягається підвищення правосвідомості та сумлінності сторін, що впливає на добровільність виконання мирової угоди поряд з рішеннями суду. Укладення мирової угоди сприяє економії часу та матеріальних витрат суду, що також є важливою обставиною.

Укладання мирової угоди на практиці можна стикнутися з багатьма проблемами, які вимагають, в першу чергу, нормативного врегулювання у майбутньому та потребують уважності сторін при реалізації наданого їм права; оскільки якщо судові рішення як владний акт містить елемент державного примусу, то мирова угода укладається за взаємною згодою сторін і приводить до бажаного для них результату – розв'язання конфлікту.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри цивільного та господарського права Трофименко Ніна Сергіївна

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України, Закон України від 28.06.1996р. №254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996р. – 1996. – №30. – С.141.
2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004р. №1618-IV // Відомості Верховної Ради, 2004, №40-41, ст.492.
3. Беляневич О.А. Процесуальні аспекти укладення мирової угоди в господарському суді // Вісник господарського судочинства. – 2007. – №2. – ст. 133-139
4. Штефан М. Й. Цивільний процес. Підручник для юридичних спеціальностей вищих закладів освіти: – К.: Ін Юре. – 1997. – 608 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ СВІДКА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Санжаровець Валерія Андріївна

*студентка юридичного факультету
ДВНЗ «Національний гірничий університет»*

Перехід України до ринкових відносин, демократизація суспільства виснула на перший план права та інтереси громадян. Демократичне суспільство характеризується широким спектром особистих та майнових прав і свобод. В Україні на сучасному етапі її розвитку проходить вдосконалення правової бази, якою закріплено правове становище громадян і організацій і встановлені гарантії реалізації і захисту їх прав і свобод, визначених Конституцією України та іншими законами. Конституційні норми, в яких закріплені ці права і інтереси, виступають основою для деталізації їх в галузевому законодавстві, регулювання всіх аспектів їх дії і для визначення юридичних гарантій

реалізації, а також для встановлення процесуального порядку захисту суб'єктивних майнових та особистих немайнових (цивільних) прав, охоронюваних законом інтересів і свобод, в т.ч. також засобами цивільного процесуального права.

Серед цих засобів захисту суб'єктивних прав і свобод людини особливо відповідальна та ефективна роль належить суду. Демократичні принципи суверенного процесу є захистом від некомпетентності чи можливої суб'єктивної оцінки відповідних осіб. Серед засобів доказування обставин, в деяких випадках, найбільш дієвим доказом є показання свідків.

Відповідно до ст. 50 ЦПК свідком може бути кожна особа, якій відомі будь-які обставини, що стосуються справи.

При заявленні клопотання про виклик свідка необхідно назвати обставини, які може підтвердити даний свідок, окрім того, у заяві про виклик свідка зазначаються його ім'я, місце проживання (перебування) або місце роботи. Зрозуміло, що при зазначенні імені свідка не слід надто буквально сприймати положення ЦПК стосовно того, що зазначатися має просто ім'я без прізвища, адже відповідно до ст. 28 Цивільного кодексу України ім'я фізичної особи, яка є громадянином України, складається із прізвища, власного імені та по батькові, якщо інше не впливає із закону або звичаю національної меншини, до якої вона належить.

Слід мати на увазі, що деякі особи не можуть бути допитані в якості свідків. Осіб, які не можуть бути допитані в якості свідків, можна умовно поділити на дві категорії: це особи, які внаслідок своїх фізичних вад не здатні розуміти обставини або давати показання, та особи, які внаслідок своїх службових обов'язків не можуть бути допитані як свідки.

До першої категорії віднесені недієздатні фізичні особи, а також особи, які перебувають на обліку чи на лікуванні у психіатричному лікувальному закладі і не здатні через свої фізичні або психічні вади правильно сприймати обставини, що мають значення для справи, або давати показання.

До Другої категорії осіб, які не підлягають допиту як свідки, віднесені особи, які за законом зобов'язані зберігати в таємниці відомості, що були довірені їм у зв'язку з їхнім службовим чи професійним становищем, — про такі відомості; священнослужителі — про відомості, одержані ними на сповіді віруючих; професійні судці, народні засідателі та присяжні — про обставини обговорення у нарадчій кімнаті питань, що виникли під час ухвалення рішення чи вироку. Ця категорія свідків характеризується тим, що службове коло обов'язків, покладених на цих осіб, не дозволяє розкривати певного роду інформацію. У даній категорії свідків слід окремо виділити осіб, що входять до дипломатичного корпусу. Особи, які мають дипломатичний імунітет, не можуть бути допитані як свідки без їхньої згоди, а представники дипломатичних представництв — без згоди дипломатичного представника.

Відповідно до ст. 50 ЦПК свідку надано право давати показання рідною мовою або мовою, якою він володіє, користуватися письмовими записами, відмовитися від дачі показань у випадках, встановлених законом, а також на компенсацію витрат, пов'язаних з викликом до суду. Окрім того, відповідно до

ч. 3 ст. 160 ЦПК у разі виникнення заперечень у будь-кого з осіб, які беруть участь у справі, зокрема у свідків щодо дій головуючого, ці заперечення заносяться до журналу судового засідання і про їх прийняття чи відхилення суд постановляє ухвалу.

Згідно до ст. 52 ЦПК фізична особа має право відмовитися давати показання щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів. Членами сім'ї та близькими родичами визначено чоловіка, дружину, батька, матір, вітчима, мачуху, сина, дочку, пасинка, падчерку, брата, сестру, діда, бабу, внука, внучку, усиновлювача чи усиновленого, опікуна чи піклувальника, особу, над якою встановлено опіку чи піклування, члена сім'ї або близького родича цих осіб.

Викликаний свідок зобов'язаний з'явитися до суду у визначений час і дати правдиві показання про відомі йому обставини

Належним чином викликаний свідок, який без поважних причин не з'явився в судове засідання або не повідомив про причини неявки, може бути підданий приводу через органи внутрішніх справ з відшкодуванням у дохід держави витрат на його здійснення.

Кожний свідок має допитуватися окремо. Перед допитом свідка головуючий встановлює його особу, вік, рід занять, місце проживання і стосунки із сторонами та іншими особами, які беруть участь у справі, роз'яснює його права і з'ясовує, чи не відмовляється свідок із встановлених законом підстав від дачі показань.

У разі, якщо свідок має законні підстави відмовитися від дачі показань, суд приймає дану відмову шляхом постановлення ухвали.

Окрім повідомлення про кримінальну відповідальність за дачу завідомо неправдивих показань і відмову від дачі показань, свідок має бути приведений до присяги. Текст присяги складається зі слів "Я, (ім'я, по батькові, прізвище), присягаю говорити правду, нічого не приховуючи і не спотворюючи". Дана присяга зачитується вголос безпосередньо свідком та підписується ним. Підписаний свідком текст присяги та розписка приєднуються до справи. Однак, якщо судом перед початком допиту свідка буде встановлено, що існують перешкоди для його допиту, то такий свідок до присяги не приводиться, а суд виносить ухвалу про відмову від дачі показань свідком.

Допит свідка розпочинається з пропозиції розповісти все, що йому особисто відомо у справі, після чого першою ставить запитання особа, за заявою якої викликано свідка, а потім інші особи, які беруть участь у справі.

Після закінчення допиту свідка особами, які беруть участь у справі, суд також може поставити запитання свідку, а також може з'ясовувати суть відповіді свідка на запитання осіб. При постановленні запитань свідку слід враховувати те, що запитання мають відповідати певним вимогам, оскільки головуючий має право за заявою осіб, які беруть участь у справі, знімати запитання, поставлені свідку, якщо вони за змістом ображають честь чи гідність особи, є навідними або не стосуються предмета розгляду. Слід звернути увагу, що суд може знімати запитання лише у випадку, коли сторони заявляють про необхідність їх зняття відповідно до даних підстав, а не за власною ініціативою. Це, зокрема, забезпечує принцип змагальності сторін. Однак, у частині того, що

суд лише за заявою сторони повинен знімати запитання, які не стосуються предмета позову, законодавець не врахував, що ч. 2 ст. 160 ЦПК на головуючого покладено зобов'язання усувати із судового розгляду все, що не має істотного значення для вирішення справи, зокрема і запитання, які не стосуються предмета спору.

Необхідність допиту свідка може виникнути також під час дослідження інших доказів (речових, письмових). Щодо цих доказів ставити запитання свідкам можуть сторони, інші особи, які беруть участь у справі (експерти, спеціалісти) та суд. У разі наявності розходжень у показаннях свідків, суд може допитати їх одночасно. Метою такого одночасного допиту свідків є з'ясування причин розходжень у їхніх показаннях.

Свідки, які ще не дали показань, не можуть перебувати в залі судового засідання під час розгляду справи.

Відповідно до ст. 182 ЦПК допускається допит малолітніх та неповнолітніх свідків. Допит даних свідків має певні особливості.

Допит малолітніх свідків в обов'язковому порядку проводиться в присутності педагога або батьків, усиновлювачів, опікунів, піклувальників, якщо вони не заінтересовані у справі. Звичайно, якщо такі особи є стороною у справі, для допиту малолітнього свідка необхідно знайти неупереджену особу із передбаченого законом переліку.

Свідкам, які не досягають шістнадцятирічного віку, головуючий роз'яснює обов'язок про необхідність дати правдиві показання, не попереджуючи про відповідальність за відмову від давання показань і за дачу завідомо неправдивих показань, а також не приводить до присяги.

Педагог, батьки, усиновлювачі, опікуни, піклувальники, при яких проводиться допит неповнолітнього свідка, можуть з дозволу суду ставити свідкові запитання, а також висловлювати свою думку стосовно особи свідка, змісту його показань.

У виняткових випадках, коли це необхідно для об'єктивного з'ясування обставин справи, на час допиту осіб, які не досягають вісімнадцятирічного віку, із зали судового засідання за ухвалою суду може бути видалена та чи інша особа, яка бере участь у справі. Після повернення цієї особи до зали судового засідання головуючий повідомляє її про показання цього свідка і надає можливість поставити йому запитання.

На свідка, що не досяг шістнадцятирічного віку, не поширюються правила стосовно неможливості залишення зали судового засідання до закінчення розгляду. Лише в окремих випадках, коли суд визнає необхідною присутність цього свідка в залі судового засідання, йому забороняється залишати зал судового засідання.

Статтею 184 ЦПК передбачено, що в якості свідків можуть бути допитані сторона, третя особа, їх представники. Однак, певною специфікою є те, що ці особи можуть бути допитані як свідки, якщо цими особами було заявлено, що факти, які мають значення для справи, їм відомі особисто. Ініціатива допиту даних осіб як свідків може виходити безпосередньо від них чи від інших осіб, проте їх допит як свідків допускається лише у випадку, якщо вони дають згоду

на їх допит. За відсутності такої згоди вони не можуть виступити свідками. Допит даних свідків має проводитись у загальному порядку, передбаченому для допиту свідків з повідомленням про кримінальну відповідальність за дачу завідомо неправдивих показань і відмову від дачі показань та приведенням до присяги.

Отже, можна зробити висновок, що свідок є неупередженою особою у цивільному процесі. На підставі показань свідка сторони приймають рішення щодо винності або невинуватості особи, відносно якої порушена кримінальна справа. Практика має багато випадків, коли свідок змінює показання у судді, розголошує фактичні данні, які стали йому відомі під час досудового слідства, що приводить до руйнування доказів. Обвинувачення втрачає свої процесуальні положення.

Цінність показань свідків обумовлена тією обставиною, що вони можуть містити відомості про факти предмета доказування, доказові факти, факти процесуального характеру, а також про причини виникнення цивільних спорів, факти порушення режиму законності будь-ким із суб'єктів цивільного процесу. Крім того, вони найчастіше слугують єдиним способом пізнання певних обставин справи, коли вони документально не закріплені й активно використовуються поряд з іншими засобами доказування, надаючи велику переконливість іншим доказам і сприяючи з'ясуванню умов формування останніх.

Правовий статус свідка як учасника цивільного процесу частково визначений ст.50 ЦПК України. Свідком може бути кожна особа, якій відомі будь-які обставини, що стосуються справи.

Одним з важливих для з'ясування обставин справи засобів доказування виступають показання свідків. Згідно зі ст. 63 ЦПК під показаннями свідків слід розуміти повідомлення про відомі свідкові обставини, що мають значення для справи.

Допит свідка – це логічна і психологічна діяльність особи, яка бере участь у справі та суду, спрямована на одержання від свідка усних показань, що мають значення для справи.

Допит свідка є процесуальною формою здобуття та дослідження одного із засобів доказування – показів свідка. Саме через недотримання встановленої законом процесуальної форми не можуть бути використані як показання свідків письмові пояснення громадян. Вони можуть бути прийняті судом як письмові докази. Умови та порядок допиту свідка в цивільному процесі характеризується наступним:

- 1) свідок вперше допитується в суді;
- 2) гласність; свідок не може бути допитаний віч-на-віч;
- 3) час та місце допиту свідка залежить від суду;
- 4) суд бере активну участь у допиті свідка.

Окремо закріплено перелік осіб, які мають право відмовитися від давання показань. Зокрема, фізична особа має право відмовитися давати показання щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів (чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, брат, сестра, дід, баба, внук,

внучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, над якою встановлено опіку чи піклування, член сім'ї або близький родич цих осіб). Особа, яка відмовляється давати показання, зобов'язана повідомити причини відмови.

Кожний допитаний свідок залишається в залі судового засідання до закінчення судового засідання. У разі відкладення судового засідання або оголошення перерви, з'являтися в наступне судове засідання свідки не зобов'язані. Суд може дозволити допитаним свідкам залишити залу засідання суду до закінчення розгляду справи за згодою сторін. Це може бути викликано станом здоров'я свідка, виробничою необхідністю та іншими поважними причинами.

Усе вищеперераховане дає підстави вважати, що правове положення свідка як учасника цивільного процесу потребує свого подальшого більш детального законодавчого регулювання, що покращить якість розгляду цивільних справ та буде сприяти укріпленню законності.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри цивільного та господарського права Трофименко Ніна Сергіївна

Список використаних джерел:

1. Конституція України, 28 червня 1996 р
2. Цивільний Кодекс України
3. Цивільний процесуальний Кодекс України
4. Казаренко М. Право свідка на імунітет та підстави його застос

МИРОВА УГОДА ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРУ МІЖ СТОРОНАМИ

Ситник Олена Володимирівна

*студентка юридичного факультету
ДВНЗ «Національний гірничий університет»*

Мирова угода як один з видів (способів) оформлення домовленості про врегулювання конфлікту не рідко використовується в судовій практиці багатьох країн. В Україні такий спосіб припинення судового розгляду цивільних справ передбачається Цивільним процесуальним кодексом України від 18 березня 2004 року № 1618-VI (далі - ЦПК). Відповідно до положень зазначеного нормативного акта, вирішення спірних питань між сторонами способом укладення мирової угоди можливе на будь-якій стадії судового розгляду.

Поняття мирової угоди означає, подана сторонами суду заява, згідно з якою позивач і відповідач шляхом взаємних поступок вирішують цивільно-правовий спір. Мирова угода – угода сторін, в якій вони викладають прийнятний для них варіант вирішення судової справи, розподіляють спірні права та обов'язки, або відмовляються від таких шляхом досягнення компромісу. Наслідком затвердження мирової угоди судом є припинення провадження по